

Lozan Antlaşmasını Niçin Bayram Olarak Kutlamıyoruz 2 Bölüm

– Sami Biber · 08 Şubat 2026

Lozan Antlaşmasıyla bağımsız ve hür bir vatana kavuşmuştu dolayısıyla da bu hürriyetin bayramını kutlamak son derece doğaldı ama gelin görün ki ülkemizde Lozan Antlaşmasından önce " Hürriyet Bayramı " Ya da o günkü adıyla " İd-ı Milli " (Ulusal Bayram) adı altında resmi olarak kutlanan bir bayram vardı. Evet, öyle önemli bir gün olarak değil resmi olarak kutlanan bir Hürriyet Bayramımız vardı.

Neyin bayramıydı bu? Hangi hürriyetin bayramıydı?

Efendim bu Rumi takvime göre 10 Temmuz, Miladi Takvime göre ise 23 Temmuz 1908'de ilan edilen II. Meşrutiyetin kutlanması bayramıydı ve 1909'da İttihat ve Terakki resmen başlatmıştı bu günü bayram olarak kutlamayı.

Bayramın Resmi adı her ne kadar İd-ı Milliydi ama halk arasında " 10 Temmuz " Bayramı olarak biliniyordu ama 23 Temmuz'da kutlanıyordu.

Sanırım komediye yavaş yavaş anladınız. Zira Cumhuriyet döneminde de kutlanmaya devam etti İd-ı Milli. Böylece aynı gün vatandaşımızın bir kısmı halen II. Meşrutiyetin ilanını, bir kısmı da Lozan Antlaşmasını kutluyordu. Ama çoğunluk neyi kutladığının farkında bile değildi.

Evet, Lozan uzun süre özellikle Halkevlerinde bayram havasında kutlandı. Bu kutlamaların en görkemlisi de 1933 Yılında yapıldı (O sene malum Cumhuriyetin 10. Yıldönümü de kutlanacaktı. O sebeple daha önce kutlanan Lozan Antlaşması bir yerde Cumhuriyet kutlamalarının provası oldu.

O gün yani 24 Temmuz 1933'de Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal, Başbakan İsmet İnönü'ye bir telgraf çekerek şöyle dedi:

“Başvekil İsmet Paşa Hazretlerine

Bugün, Lozan Günüdür. Bugünü millete kazandıran zatı devletlerini bütün kalbimle tebrik eder ve gözlerinden öperim.” Reisicumhur Gazi Mustafa Kemal.

Tabii ki başbakan İsmet Paşa da Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal'e bir telgraf çekip şöyle cevap verdi:

“Reisicumhur Hz. nin huzurlarına

Milletin sayısız fedakârlıklarının mahsulü olan Lozan Günü için yüksek ve alicenabane iltifatlarınıza derin saygılarımla şükranlarımı sunarım” İsmet

Ancak aynı günün ilginç hadiseleri bu telgraflarla sınırlı değildir

O gün Anadolu Gazetesi " Bugün Lozan Günüdür. Daha da doğrusu bugün İsmet Paşa Günüdür " diyerek Lozan Gününü İsmet Paşa günü ilan ederken aynı gün Almanya'nın Essen şehir radyosunda yazar Dr. Hans Froembogen tarafından Lozan'ı öven bir konuşma da yapılmıştır.

1933'deki bu çok heyecanlı ama resmi bayram olmayan kutlamalardan sonra beklenirdi ki 1935 Yılında Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanun hazırlanırken, Lozan Antlaşmasının imza edildiği tarih olan 24 Temmuz, Milli bayramlarımız arasına girsin ama olmadı. Mustafa Kemal hayattaydı, Lozan Antlaşmasına kimse toz konduramıyordu ama her ne hikmetse o yere göğe sığdırılmayan Lozan Antlaşması resmi bayramlar arasına giremiyordu bir türlü.

Peki İsmet İnönü zamanında durum nasıldı?

İsmet İnönü zamanında Lozan Sulh Bayramı o kadar görkemli bir şekilde kutlandı ki(!) aklınız hayaliniz durur.

Zamanın İçişleri Bakanlığı tüm illerin valiliklerine genelgeler gönderip İllerdeki Halkevlerinde Lozan Antlaşmasının yıl dönümlerinin bayram olarak kutlanması gerektiğini, bu isteğin bir rica değil uyulması gereken bir mecburiyet olduğunu bildirdi. Halkevleri de bu mecburiyete binaen yaptı elinden geleni gayrı. (Halkevlerini mecbur tutmaya gerek yoktu aslında onlar gönüllü kutluyorlardı.)

Amma velakin İsmet Paşa da Lozan Antlaşmasını resmi bayram yapmadı. Ya da yapamadı.

Sonra DP İktidarı geldi.

Bu iktidar 8 Ağustos 1951'de Halkevlerini kapatınca artık Lozan Sulh Bayramını kutlayacak kimsecikler kalmadı. Öyle olunca da "DP İktidarı Lozan Bayramını kaldırdı." oldu

Sonra Malum 27 Mayıs 1960 Darbesi geldi.

Peşinden 3 Nisan 1963'de bayramlarımıza bir tane daha eklendi: Hürriyet ve Anayasa Bayramı.

Ama Lozan'ı da remi bayram olarak ilan etmek Cemal Aga'nın da (Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel) aklına gelmedi.

Evet, Lozan'da bir şeyler vardı.

Ne vardı bilinmez ama kıyafetinden konuşmasına her şeyiyle Atatürk'ü taklit eden, bu sebeple de bir kesimin Mustafa Kamil Zorti lakabını taktıkları Kenan Paşa bayramlarımız arasına bir bayram daha katmak istedi: 12 Eylül Hürriyet, Barış ve Demokrasi Bayramı...

17 Mart 1981'de 27 Mayıs Hürriyet ve Anayasa Bayramını kaldırdı ama yerine 12 Eylül Bayramını getiremedi. Lakin onun da aklına gelmedi Lozan Antlaşmasını resmi bayram ilan etmek.

Yahu o değil de bu Lozan, 27 Mayıs kadar bile mi Hürriyet getirmedi bu ülkeye ki 27 Mayısı bile resmi bayram ilan ettik de Lozan'ı etmedik?

Velhasılıkelam 27 Mayısın resmi olarak bayram ilan edildiği bir ülkede Lozan Antlaşmasının imza edildiği gün resmi bayram olamamışsa takkeyi önümüze koyup " Neden " diye düşünmek gerekmez mi?